

Zwiers's criteria for evaluating Persian language textbooks for non-Persian speakers: A study of three educational sources

Reyhaneh Inanloo¹, Gholamreza Dinmohammadi²

Received: 2024/06/04

Accepted: 2024/10/19

1. Introduction

Learning a second language for the purpose of acquiring academic content or studying in a specific field presents new and unique challenges that can significantly increase its difficulty. The linguistic features that make academic texts very difficult for students are often related to the values, traditions, and practices of their respective academic disciplines. However, certain common characteristics can be found in all academic texts, regardless of the field, and these shared features can serve as a foundation for constructing academic language.

As Halliday (1978: 87) states “linguistic varieties are distinguished according to usage”. There are different linguistic varieties in different places and times. Students can become disadvantaged by invisible standards in their educational environments when teachers, universities, and tests evaluate them based on criteria that have not been explicitly taught.

Therefore, in the present study, we aimed to review books written for

---

How to Cite:

Inanloo, R; Dinmohammadi, GH (2025), Zwiers's criteria for evaluating Persian language textbooks for non-Persian speakers: A study of three educational sources, *Journal of Language Research*, 17 (55), 289-314.

<https://doi.org/10.22051/jlr.2025.47366.2446>

homepage: <https://zabanpazhuhi.alzahra.ac.ir>

1. Master's Degree in Teaching Persian to Speakers of Other Languages. Department of Linguistics, Faculty of Literature and Human Science, Tehran University, Tehran, Iran (corresponding author); reyhanehinanloo7@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Human Science, Tehran University, Tehran, Iran; rezadien@ut.ac.ir

Copyright © 2025 The Authors. Published by Alzahra University. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited; and does not alter or modify the article.

teaching Persian to non-Persian speakers from the perspective of scholars and experts in this field. This raises questions about the characteristics of Persian language textbooks designed to prepare learners for studying in specific academic fields. One of the key questions we face is the extent to which Persian language textbooks for non-Persian speakers have been successful in analyzing the structure of the Persian language and incorporating their findings into exercises.

In this research, three Persian language textbooks were selected and evaluated based on Zwiers's criteria and sub-criteria, with each book assigned a score according to its relative weight. According to the results analyzed using Expert Choice statistical software, the book *Farsi Biamouzim 1* adhered to the selected criteria more closely than the other books reviewed.

2. Methodology

A researcher-developed questionnaire was employed to identify the key characteristics and priorities of academic language domains. This instrument was designed to examine the structure of academic language across multiple dimensions and to assess its effectiveness from the perspective of field experts.

The questionnaire targeted various domains, including academic vocabulary, grammar, reading, writing, speaking, and listening. Based on the responses and the calculated importance coefficients for each domain, the collected data were analyzed using the hierarchical AHP method. These results were then used to evaluate Persian language teaching materials for non-Persian speakers against the identified criteria. Of the 25 distributed questionnaires, 22 were returned. Three were excluded due to substantial inconsistencies, and the remaining 19 were included in the final analysis.

3. Results and Discussion

The questionnaire results were entered into the AHP software. Although *Farsi Biamouzim* outperformed the other two books in most areas, the other books also showed considerable strengths in some areas; notably, the *Samareh* book was particularly strong in exercises related to listening.

Regarding the reading criteria, *Farsi Biamouzim 1* achieved the highest weight (0/466), followed by *Dekhoda* books (0/349) and *Samareh* (0/185). In

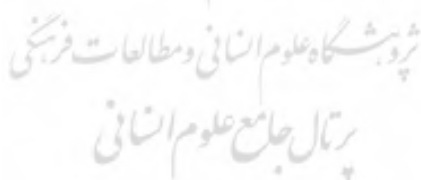
terms of writing quality, the *Dehkhoda* books ranked highest (0/389), followed by *Farsi Biamouzim 1* (0/362) and *Samareh* (0/249). For speaking and listening, *Farsi Biamouzim 1* again ranked first (0/369), followed by the *Dehkhoda* books (0/356) and *Samareh* (0/275).

According to the results, *Farsi Biamouzim 1* aligned more closely with the academic criteria and sub-criteria proposed by Zwiers than the other Persian language teaching textbooks, making it superior to the other books examined.

4. Conclusion

According to the results, distinguishing academic language education from other language fields is essential for preparing learners to study in specific disciplines. Academic language instruction should include specialized educational content that not only teaches the language itself but also addresses the challenges language learners face in academic environments. Such instruction increases their ability to successfully complete their studies, and equips them with tools that facilitate learning.

Keywords: criteria, sub-criteria, academic listening, academic reading, academic speaking, academic writing

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

معیارهای زوائر در سنجش کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان (مطالعه‌ای بر سه منبع آموزشی)

ریحانه اینانلو^۱، غلامرضا دین‌محمدی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۸

چکیده

با توجه به نبود کتاب دانشگاهی در حوزه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، در این پژوهش برآنیم افزون بر بیان ویژگی‌های کتاب استاندارد براساس شاخص‌های مطرح‌شده جف زوائر (Zwiers, 2008)، کتاب‌های آموزشی غیردانشگاهی موجود در این زمینه را از نظر بیشترین میزان تطابق با کتاب‌های آموزش زبان دانشگاهی بررسی نماییم. پرسش مهمی که در این پژوهش در پی پاسخ به آن هستیم، این است که کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان که برای آموزش دانشگاهی زبان نوشته خواهند شد، باید از چه ویژگی‌هایی برخوردار باشند و کدام یک از کتاب‌های تدریس شده موجود در این حوزه (با انتخاب محقق)، بیشترین میزان تطابق با کتاب‌های دانشگاهی را دارند. این کتاب‌ها تا چه اندازه‌ای موفق بوده‌اند تا نیازهای زبان‌آموزان را برآورده سازند. در مقاله حاضر، سه کتاب آموزش زبان فارسی ۱. کتاب فارسی بیاموزیم (Zolfaghari et al., 2021) ۲. آموزش زبان فارسی دهخدا (Navab et al., 2017) ۳. آموزش زبان فارسی ثمره

استناد به مقاله:

اینانلو، ریحانه؛ دین‌محمدی، غلامرضا (۱۴۰۴)، معیارهای زوائر در سنجش کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان (مطالعه‌ای بر سه منبع آموزشی)، *زبان پژوهی*، ۱۷ (۵۶)، ۲۸۹-۳۱۴.

<https://doi.org/10.22051/jlr.2025.47366.2446>

homepage: <https://zabanpazhuhi.alzahra.ac.ir>

۱. کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان، گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)؛ reyhanehinanloo7@gmail.com

۲. استادیار زبان‌شناسی، گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران؛ rezadien@ut.ac.ir

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۴. ناشر این مقاله، دانشگاه الزهراء است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و عدم تغییر یا تعدیل مقاله مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

(Samareh, 1993) انتخاب گردیده‌اند. هر یک از این کتاب‌ها با توجه به معیارها و زیرمعیارهای زبان دانشگاهی از دیدگاه جف زوائر (Zwiers, 2008) - که مشتمل بر معیارهای خواندن، نوشتن، صحبت کردن و شنیدن بودند- مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در بررسی انجام گرفته از بین معیارهای اصلی مطرح شده توسط زوائر، معیار خواندن با ضریب ۰/۵۲۸، بیشترین وزن و معیارهای شنیدن و صحبت کردن با وزن ۰/۳۰۳ و نوشتن با وزن ۰/۱۶۹ به ترتیب اولویت‌های بعدی را به دست آورده‌اند. از بین سه کتاب مورد بررسی کتاب فارسی بیاموزیم ۱ با وزن ۰/۴۲۴ بیشترین تطابق و به ترتیب کتاب‌های آموزش زبان فارسی دهخدا با وزن ۰/۳۵۸ و کتاب آموزش زبان فارسی ثمره با وزن ۰/۲۱۸ رتبه‌های بعدی را در میزان انطباق با کتاب‌های دانشگاهی به دست آوردند.

واژه‌های کلیدی: زبان دانشگاهی، معیار، زیرمعیار، خواندن، نوشتن، صحبت کردن،

شنیدن

۱. مقدمه

این پژوهش در زمینه بررسی معیارهای آموزش زبان دانشگاهی و میزان اهمیت آن‌ها از دیدگاه کارشناسان این رشته در سه مرحله کلی به انجام رسیده است. در مرحله نخست، معیارها و زیرمعیارهای ساختمان زبان دانشگاهی بر اساس کتاب ساختمان زبان دانشگاهی جف زوائر (Zwiers, 2008)، استخراج شدند. در مرحله دوم، میزان اهمیت معیارها و زیرمعیارها بر اساس نظرات کارشناسان و اساتید رشته آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان اندازه‌گیری شد. در مرحله سوم، ۳ کتاب از بین کتاب‌های تدریس شده و اندازه‌گیری میزان تطابق آن‌ها با کتاب‌های دانشگاهی انتخاب شدند. با توجه به نبود کتاب دانشگاهی آموزش زبان فارسی، از بین کتاب‌های آموزشی که بیشتر تدریس شده بودند، سه کتاب انتخاب شدند. سپس، میزان تطابق آن‌ها با معیارهای زوائر (Zwiers, 2008) بررسی گردید. کتاب آموزش زبان فارسی یدالله ثمره (Samareh, 1993)، آموزش زبان فارسی دهخدا (Navab et al., 2017) و کتاب فارسی بیاموزیم ۱ (Zolfaghari et al., 2021)، سه کتابی بودند که معیارها و زیرمعیارهای استخراج شده در آن‌ها بررسی و ارزیابی شدند.

مرحله نخست، مربوط به استخراج معیارها و زیرمعیارهای ساختمان زبان دانشگاهی است. به این منظور، از کتاب ساختمان زبان دانشگاهی که به وسیله جف زوائر (Zwiers, 2008) نگارش شده است، بهره گرفته شد. معیارهای استخراج شده از این کتاب در طی سال‌ها آموزش زبان انگلیسی از جانب زوائر به مهاجرین غیرانگلیسی‌زبان که در آمریکا ساکن شده بودند، به دست

آمده است. وی افزون بر مشاهده های کلاسی با مطالعه و بررسی کتاب هایی که در این حوزه چاپ شده بودند، به دیدگاهی فراگیر و کامل دست یافته بود. معیارهای به چاپ رسیده در کتاب ساختمان زبان دانشگاهی، در سه حوزه نوشتن دانشگاهی، خواندن دانشگاهی، شنیدن و صحبت کردن دانشگاهی در نظر گرفته شده است. زوائر شنیدن و صحبت کردن دانشگاهی را در یک معیار کلی دسته بندی کرده است. وی شنیدن را درون داد فعال صحبت کردن در نظر می گیرد و به باور او زبان آموزانی که قصد حضور در دانشگاه های کشور ناهمزمان را دارند باید بتوانند این دو مهارت کلیدی و اساسی را در یک زمان مشترک به کار بگیرند و فعالانه در مبحث های علمی و کلاسی شرکت کنند. همچنین، قرارداد این دو مهارت در یک دسته بندی مشترک از جانب وی به هیچ وجه بیانگر کم اهمیت دانستن آنها نیست.

پس از پرداختن به معیارها، برای هر یک از آنها زیرمعیارهایی در نظر گرفته شده است. به بیانی، سه معیار کلی زوائر، از جمع زیرمعیارهایی که به شکلی گسترده به آنها پرداختیم به دست می آید. لازم به اشاره است در کتاب ساختمان زبان دانشگاهی، فقط معیارها بیان شده اند و ترتیب اهمیت آنها بیان نشده است.

در مرحله دوم پژوهش، به دسته بندی میزان اهمیت معیارها و زیرمعیارها از سوی برخی کارشناسان و استاد های رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان که سه کتاب مورد اشاره را بررسی و تدریس نموده اند، پرداخته شد. طی این فرایند، پرسشنامه ای در نرم افزار ای.اچ.پی^۱ طراحی و در میان ۲۵ نفر از مدرسان رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان توزیع شد. از تعداد ۲۵ پرسشنامه ارائه شده، ۱۹ پرسشنامه معتبر بررسی شد. در این پرسشنامه میزان اهمیت معیارها و سپس میزان اهمیت زیرمعیارها به وسیله این افراد تعیین گردید.

در مرحله سوم و پایانی پژوهش حاضر، نگارندگان با تکیه بر دیدگاه های برخی از استاد های آزفا، سه کتاب از میان کتاب های موجود در بازار را برگزیده و میزان رعایت معیارها و زیرمعیارها در آنها را مورد بررسی قرار دادند. کتاب *آموزش زبان فارسی یدالله ثمره* (Samareh, 1993)، *آموزش زبان فارسی دهخدا* (Navab et al., 2017) و کتاب *فارسی بیاموزیم* (Zolfaghari et al., 2021)، سه کتابی بودند که معیارها و زیرمعیارهای استخراج شده در آنها بررسی و ارزیابی شدند. کتاب *آموزش زبان فارسی یدالله ثمره*، قدیمی ترین کتاب آموزش زبان فارسی است و همچنان در دانشگاه هایی همچون دانشگاه هامبورگ آلمان و دانشگاه کازان روسیه بخش هایی از آن در کلاس های آموزشی تدریس می شوند. ولی از این میان، دو کتاب دیگر، جدیدتر هستند و

با شیوه‌های آموزشی نوین سازگاری بیشتری دارند.

۱-۱. مبانی نظری پژوهش

شناسایی و انتخاب عوامل موثر یکی از مراحل مهم پژوهش است. زوائر (2008; 2007; Zwiers, 2011; Zwiers & Crawford, 2014) با بررسی مهارت‌های چهارگانه زبانی در کلاس‌های آموزش زبان انگلیسی به غیرانگلیسی‌زبانان بر آن بود تا معیارهای آموزش دانشگاهی را استخراج و ارزیابی کند. افزون بر کتاب‌ها و پژوهش‌هایی که از آن‌ها برای استخراج معیارها بهره گرفته بود، با استفاده از مشاهدات کلاسی که طی چندین سال تدریس انگلیسی به غیرانگلیسی‌زبانان به دست آورده بود، بخشی از این معیارها را تکمیل تر و موارد جدیدی نیز به آن‌ها افزود. این معیارها شامل زیرمعیارهایی نیز هستند که در ادامه به‌طور گسترده به شرح آن‌ها پرداخته‌ایم.

۱-۱-۱. خواندن

خواندن برای لذت‌بردن با خواندن دانشگاهی متفاوت است. در خواندن دانشگاهی قوه تفکر بسیار درگیرتر است. به بیانی، زبان‌آموز باید از خواندن دستاوردی داشته باشد و نباید پس از پایان متن، گنگ و سردرگم بماند بلکه باید بتواند افزون‌بر روان‌خوانی و درست‌خوانی متن‌ها، فهم و درک عمیقی از متن خوانده‌شده نیز به دست آورد. معیار اصلی خواندن از نظر زوائر به زیرمعیارهای زیر دسته‌بندی می‌شوند:

الف) استفاده از متن‌های بحث‌برانگیز

در ارائه برخی از متن‌های درسی، زبان‌آموزان گرایش اندکی به مشارکت در بحث‌ها دارند و یا به هیچ‌وجه تمایلی ندارند. متن‌های خواندن باید به گونه‌ای باشند که زبان‌آموز را به اندیشیدن و پرسش و پاسخ کلاسی بکشانند نه آنکه او را دچار سکون و بی‌حرکتی کند. متن بحث‌برانگیز برای هر رشته دانشگاهی در واقع همان متنی است که زبان‌آموز را به اندیشیدن، نوشتن و دیدن دنیای کارشناسان آن حوزه فرامی‌خواند و زبان‌آموزان، تنها با غوطه‌ورشدن در قراردادهای زبانی، گفتمان‌ها و مهارت‌های موردنیاز است که می‌توانند دانش حیطه موردبررسی خود را آسان سازند (Erickson et al., 2006).

ب) استفاده از متون تقویت‌کننده تفکر

برخی از متون با آنکه کلاس را دچار خمودگی و کسلی نمی‌کنند ولی همچنان از جنبه معیارهای دانشگاهی ناکارآمد هستند. به بیان دیگر متن‌های دانشگاهی باید حقیقتی علمی را برای زبان‌آموزان روشن کنند نه آنکه به مسائل ساده روزمره پردازند.

خواننده ژرف‌نگر یا همان خواننده اندیشمند، بر ایده‌هایی که نویسنده می‌کوشد آن را انتقال دهد، خط استدلال کشیده و بر ساختار برهان‌آوری او تمرکز می‌کند. به‌بیانی، خواننده ژرف‌نگر می‌تواند به آن محتوای پنهان از متن‌ها که به آن‌ها به‌طور مستقیم پرداخته نشده‌است، دست یابد. از آن‌جایی که نقش تجربه در دست‌یابی به محتوای ورای متن بسیار آشکار و قابل‌استناد است، خواننده با مفاهیم و اصول از پیش شناخته‌شده که در ذهن خود انباشته‌است، ارتباط برقرار می‌کند و از این درک برای حل مسئله در زمینه‌های جدید بهره می‌گیرد. به‌بیان ساده، خوانندگان سطحی، بر نشانه یعنی خود متن، تمرکز می‌کنند، درحالی‌که خوانندگان ژرف‌نگر بر آن‌چه که مدلول است، یعنی معنای متن تمرکز می‌کنند (Bowden & Marton, 2000). بنابراین اگر متن را در اختیار زبان‌آموز قرار دهیم، آن زبان‌آموزی که تفکر سطح بالا به‌واسطه وجود اطلاعات مفید در ذهن خود را دارد بهتر از دیگران، به تجزیه و تحلیل متن‌های خواندن خواهد پرداخت.

پ) استفاده از محتوای قصار و پرهیز از زیاده‌گویی

ویژگی اساسی که در متن‌های علمی به چشم می‌خورد گزیده‌گویی آن است. بنابراین متن علمی باید از حاشیه‌سازی‌های بیهوده به‌دور باشد. روشن است که منظور از حاشیه‌سازی، مقدمه‌چینی‌های لازم برای درک بهتر متن نیست بلکه آن دسته از مواردی را شامل می‌شود که نقشی در ارائه مطلب ندارند. به‌بیان دیگر، می‌توان گفت نبود آن‌ها در متن خللی به آن وارد نمی‌کند.

ت) استفاده از متن‌های عینی در مرحله‌های اولیه

بربنای مشاهده‌های انجام‌شده از کلاس‌های درسی، زبان‌آموزانی که به‌تازگی با متن‌های پیشرفته‌تر دانشگاهی روبرو می‌شوند، هنگامی که دربرابر مفاهیم انتزاعی قرار می‌گیرند، گیج و سردرگم می‌شوند و توانایی استنتاج خود را از دست می‌دهند. به‌باور زوائر در مرحله‌های اولیه تدریس متن‌های دانشگاهی فقط باید از متن‌هایی که در آن‌ها اثری از موارد انتزاعی نیست بهره گرفت.

ث) بهره‌گیری از نمونه‌های آشکار و روشن

استفاده از نمونه‌های آشکار و روشن به‌جای آموزش مستقیم به زبان‌آموزان در موارد بسیاری راهگشاتر بوده‌است. دربرخی موارد، حتی مدرس توانایی آموزش مستقیم را ندارد و بی‌درنگ پس از شروع مبحثی به سراغ آموزش آن با مثال می‌رود. نمونه روشن متون خواندن دانشگاهی باید بدون ارجاع مبهم باشد. بندهای درون‌جمله‌های به‌کاررفته در نمونه‌ها باید بسیار محدود باشد و یا آنکه به‌طور کلی بند درون‌جمله‌ای در آن به‌کار نرفته باشد. همچنین ابهام‌های ساختاری موجود در بعضی از بافت‌های روزمره نباید هرگز به بافت متون خواندن دانشگاهی وارد شوند.

۱-۱-۲. نوشتن

چهار نوع اصلی نوشتن دانشگاهی عبارتند از توصیفی، تحلیلی، متقاعدکننده و انتقادی. هر یک از این نوع نوشتارها ویژگی‌ها و اهداف زبانی ویژه‌ای دارند. در بسیاری از متن‌های دانشگاهی نیاز است بیش از یکی از موارد مورد اشاره به کار گرفته شود. معیار اصلی نوشتن از دید زوائر به زیرمعیارهای زیر دسته‌بندی می‌شوند.

الف) انتخاب واژه‌های فنی و تخصصی

دانشگاه کمبریج هر ساله کتابی را با نام فرهنگ لغات دانشگاهی به چاپ می‌رساند. زبان آموزشی که قصد یادگیری زبان انگلیسی با هدف ورود به دانشگاه‌های انگلستان را دارند می‌بایست واژه‌های فنی مربوط به رشته تحصیلی خود را از این فرهنگ لغت استخراج و در متن‌های دانشگاهی خود به کار برند. یادگیری واژه‌های خاصی که ویژه بافت دانشگاهی می‌شود برای زبان‌آموزان که قصد تحصیل در رشته خاصی را دارند الزامی است.

ب) حفظ توالی زمانی در نوشته‌ها

متن‌های دانشگاهی باید در قالبی مدون، ساختاریافته، ویژه و مطابق با گفتمان دانشگاهی نوشته شوند، از این رو، نویسنده ملزم است توالی رخداد وقایع را به گونه‌ای رعایت نماید که فرایند انتقال محتوا مخدوش نگردد.

پ) پرهیز از تکرار واژگان

تکرار و افزونگی می‌تواند در مقاله‌ها یا حتی جمله‌های متوالی که فردی آن‌ها را به زبان می‌آورد مشکلاتی ایجاد کند. با این حال، تکرار همیشه مشکل‌ساز نیست، زیرا اگر به درستی به کار گرفته شود می‌تواند ذهن خواننده را برای فهم موضوع ارائه شده آماده‌تر کند. نویسنده متن دانشگاهی باید بداند چه زمانی از تکرار واژگان استفاده کند و چه هنگام از آن پرهیز کند.

ت) حفظ انسجام موضوعی و ساختاری

یک متن زمانی دارای انسجام و پیوستگی است که ایده‌های آن به طور منطقی با یکدیگر مرتبط باشند. در متن‌های تشریحی دانشگاهی، بیشتر پاراگراف‌ها دارای یک ایده اصلی هستند. این ایده‌ها با داده‌های دقیق‌تری در چارچوب مثال‌ها و توضیح‌ها پشتیبانی می‌شوند. گونه‌های دیگر روابط منطقی در متن‌های منسجم آن است که مسائل همراه با راه‌حل‌ها، پرسش‌ها همراه با پاسخ‌ها، علت‌ها همراه با معلول‌ها و استدلال‌ها همراه با استدلال‌های متقابل نوشته شوند. انسجام ساختاری، زمانی به درستی در متن رعایت می‌شود که نویسنده از دستور زبان به درستی استفاده کند.

ث) وجود روابط علت و معلولی در متن‌ها

رابطه علت معلولی رابطه‌ای است که در آن یک رویداد (علت) سبب می‌شود رویداد دیگری رخ دهد (معلول). یک علت می‌تواند چندین معلول داشته باشد. در نوشتن دانشگاهی معمولاً پژوهشگر در اثر پژوهشی که انجام داده‌است برای یک یا چند معلول علت‌یابی می‌کند. رابطه علت و معلولی باید به گونه‌ای در نوشته جای گیرد که سبب گمراهی و یا کج‌فهمی هر یک از موارد مربوط به علت یا معلول نشود.

۱-۱-۳. صحبت کردن و شنیدن

شنیدن دانشگاهی، بخش مهمی از انتقال مفهوم در مبحث‌های دانشگاهی را دربر می‌گیرد. از آن‌جایی که دانشجویان موسسه‌های عالی آموزشی پیوسته در مواجهه با ارتباطات شفاهی هستند باید روی این مهارت تمرکز ویژه‌ای داشته باشند. معیار اصلی صحبت کردن و شنیدن از دید زوائر به زیرمعیارهای زیر دسته‌بندی می‌شوند:

الف) آغاز آموزش گفت‌وگوها با گروه‌های دونفره

اگر در گفت‌وگوهای مربوط به تمرینات شنیدن دانشگاهی، دانشجو با تمریناتی که در آن بیش از دونفر در حال صحبت کردن هستند روبه‌رو شود، دچار سردرگمی شده و قدرت بررسی و فهم متن را از دست می‌دهد. تمرین مناسب شنیدن، که در واقع درون‌دادی برای تمرین صحبت کردن است، باید به روشی طراحی شده باشد که زبان‌آموز قدرت تحلیل آن را داشته باشد و همچنین توانایی تولید دوباره این گونه گفت‌وگو را در خود ببیند.

ب) در نظر گرفتن پرسش‌های چندگزینه‌ای و جای خالی در مرحله‌های ابتدایی آموزش

بر مبنای تجربه، اگر زبان‌آموزان در مرحله ابتدایی آموزش با پرسش‌های ساده‌تر مانند پرسش‌های چندگزینه‌ای و جای خالی روبه‌رو شوند، احتمالاً به‌درستی پاسخ خواهند داد و این پاسخ‌های درست عاملی است برای تقویت انگیزه در آنان. پس از آنکه زبان‌آموزان قابلیت پاسخ‌گویی پرسش‌هایی که خارج از متن روزمره است را در خود ببینند، با مطرح کردن پرسش‌های تشریحی طولانی‌تر و مفهومی‌تر می‌توان توانایی شنیدن و صحبت کردن دانشگاهی آنان را کم‌کم و مرحله‌به‌مرحله بالاتر برد.

پ) بهره‌گیری از گفت‌وگوهای مبتنی بر حل مشکل

ذهن هنگامی که با یک مشکل روبه‌رو می‌شود فعال‌تر خواهد شد، بنابراین در تمرین‌های شنیداری دانشگاهی می‌توان با مطرح کردن یک مشکل، ذهن زبان‌آموزان را برای مشارکت فعال‌تر آماده

کرد. در این شرایط آن‌ها پیوسته در حال اندیشیدن برای یافتن راه‌حل مناسب هستند و این‌گونه پویایی لازم برای ایجاد مکالمه دانشگاهی نیز فراهم خواهد شد.

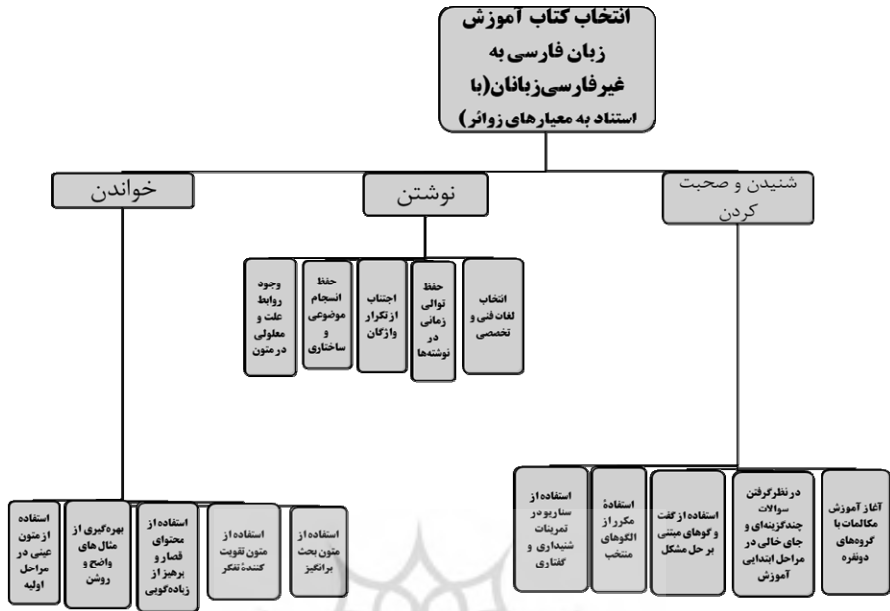
ت) استفاده پیوسته از الگوهای منتخب

هر گفتمانی، نیازمند مجموعه‌ای از الگوهای منتخب است. واژه‌ها، فعل‌ها، ترکیب‌ها، باهم‌آیی‌ها و مانند آن در محیط دانشگاهی بی‌گمان با آن‌چه در زندگی روزمره به کار برده می‌شود متفاوت است. استفاده پیوسته مدرس از الگوهای متناسب بافت دانشگاهی، هم‌توانایی تحلیل آن‌ها در آن‌چه که در محیط دانشگاهی می‌شنوند را بالا می‌برد و هم آن‌ها را قادر می‌سازد تا خود از این الگوها در برون‌دادهای تولیدی، مانند متن‌هایی که به‌نگارش درمی‌آورند و گفت‌وگوهایی که شکل می‌دهند استفاده کنند.

ث) استفاده از سناریو در تمرین‌های شنیداری و گفتاری

تمرین شنیدنی که در آن از سناریو استفاده شده باشد در لایه‌های عمیق ذهن قرار می‌گیرد و زبان‌آموز با یادآوری سناریوی ارائه‌شده در کلاس می‌تواند مفاهیم و دروس ارائه شده در کلاس را نیز به یاد بیاورد. در ارائه دروس دانشگاهی نیز، اگر تمرین‌ها دارای سناریو باشند زبان‌آموز مفاهیم پیچیده دانشگاهی را با یک نقشه مدون در ذهن خود ذخیره می‌کند و هرگاه که نیاز به تولید زبان، چه در نوشتن و چه در صحبت کردن داشته باشد، به آن مراجعه می‌کند.

در پایان لازم به اشاره است، با توجه به معیارهایی که زوائر (Zwiers, 2008) در رابطه با مهارت‌های چهارگانه زبان دانشگاهی (خواندن، شنیدن، صحبت کردن و نوشتن) در کتاب ساختمان زبان دانشگاهی ارائه کرده‌است، میزان اهمیت این معیارها نسبت به هم را از دیدگاه مدرسان و استاد‌های این رشته بررسی خواهیم کرد. یافته‌های به‌دست آمده از تحلیل پرسشنامه، در نرم‌افزار ای.اچ.پی موردسنجش قرار خواهد گرفت. در ادامه، این معیارها و زیرمعیارها را در جدولی مدون چینش کرده‌ایم.

شکل ۱: معیارهای انتخاب کتاب آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان بر مبنای دیدگاه زوائر (Zwiers, 2008)

۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های بسیاری درباره زبان انگلیسی دانشگاهی به انجام رسیده‌اند. ولی پژوهش در زمینه زبان فارسی دانشگاهی، به پژوهش‌های موردی در رشته‌ای خاص محدود می‌شوند. برای نمونه می‌توان به کتاب «نبض زندگی» که با هدف آموزش زبان فارسی به دانشجویان رشته پزشکی نگارش شده‌است، اشاره کرد. در این کتاب واژه‌های تخصصی و ساخت‌های زبانی مورد نیاز زبان‌آموزانی که دانشجوی رشته پزشکی هستند، ارائه شده‌است. این کتاب از سوی میرزایی حصاریان و همکاران (Mirzaei Hesarian et al., 2016)، نقد و ارزیابی شده‌است. از پژوهش‌های بیشتر در زبان فارسی می‌توان به آثار غریبی (Gharibi, 2012)، عرب‌نژاد (Arabnejadz, 2020)، و کیلی فرد و احمدی خلخالی (Vakilifard & Ahmadi Khalkhali, 2020)، و کیلی فرد و همکاران (Vakilifard et al., 2019)، رضایی و علی‌پور (Rezai & Alipur, M. (2012)، طالبی و صحرايي (Talebi & Sahraee, 2017) و صحرايي (Sahraei, 2015) اشاره کرد.

۳. کتاب‌های مورد بررسی

با توجه به اینکه تاکنون کتابی که به‌طور ویژه برای آموزش زبان فارسی دانشگاهی نوشته شده

باشد، تدوین نگردیده، از میان کتاب‌های آموزش زبان فارسی به خارجی زبانان که هم‌اکنون در کلاس‌های درس استفاده می‌گردد، سه کتاب را انتخاب و معیارهای زوائر را در آنان بررسی کردیم. نخستین کتاب مورد بررسی، کتاب *آموزش زبان فارسی* به نویسندگی مرحوم یدالله ثمره (Samareh, 1993) است. این کتاب قدیمی‌ترین کتاب آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان است. دلیل اصلی انتخاب این کتاب، آن بود که هم‌اکنون در برخی دانشگاه‌های معتبر جهان، همچون دانشگاه هامبورگ آلمان و دانشگاه کازان روسیه، از این کتاب برای آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان استفاده می‌کنند. همچنین، با بررسی این کتاب می‌توان رویه تکامل و رشد کتاب‌هایی را که بعدها نوشته شدند را به‌خوبی نمایش داد.

دومین کتابی که تصمیم به بررسی آن گرفتیم، کتاب *فارسی بیاموزیم* به نگارش ذوالفقاری و همکاران (Zolfaghari et al., 2021) است. این کتاب تمجیدهای زیادی را به سمت خود جلب کرد. مرحوم ذوالفقاری خاطرنشان کردند که بی‌گمان یکی از بهترین منبع‌هایی که در طول ۲۰ سال گذشته برای آموزش زبان فارسی تهیه شده‌است کتاب «فارسی بیاموزیم» است. این کتاب در چهار جلد شامل آموزش زبان فارسی - دوره مقدماتی، آموزش زبان فارسی - دوره میانه ۱، آموزش زبان فارسی - دوره میانه ۲ و آموزش زبان فارسی - دوره پیشرفته در ویراست جدید نوشته شده‌است.

سومین کتاب مورد بررسی نگارندگان که توسط انتشارات دانشگاه تهران به چاپ رسیده‌است و در موسسه دهخدا نیز از آن برای آموزش زبان فارسی استفاده می‌شود کتاب *آموزش فارسی دهخدا* به نگارش نوابی و همکاران (Navab et al., 2017) است. به سبب نبود کتاب‌های آموزش زبان فارسی دانشگاهی، کتاب‌های عمومی که در مؤسسه‌ها و دانشگاه‌های معتبر در حال تدریس شدن به فارسی‌آموزان هستند را انتخاب کرده‌ایم. بدیهی است که این کتاب‌ها به قصد آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزانی که با هدف تحصیل در دانشگاه‌های ایران وارد کشور می‌شوند نوشته نشده‌اند اما با توجه به بررسی و گردآوری مجموعه‌ای از معیارهای لازم در این حیطه، بر آن شدیم تا کتابی که از لحاظ رعایت این معیارها در رده بالاتری قرار می‌گیرد را مشخص کنیم.

۴. روش تحلیل و شیوه گردآوری داده‌ها

برای یافتن ویژگی‌ها و اولویت‌های مهم‌تر در تدوین کتاب آموزشی فارسی دانشگاهی، از پرسشنامه‌ای محقق ساخته بهره گرفته‌ایم. در این پرسشنامه، کوشیدیم تا ساختار زبان دانشگاهی را

از همه ابعاد، مورد پردازش قرار دهیم و میزان کارآیی آن از دیدگاه استادهاى این رشته را نیز بسنجیم. این پرسشنامه، میزان اهمیت معیارهای هر حوزه‌ای را که می‌خواهیم ارزیابی کنیم، برای ما فراهم خواهد آورد. این حوزه‌ها شامل خواندن دانشگاهی، نوشتن دانشگاهی، صحبت کردن و شنیدن دانشگاهی است. سپس با در نظر گرفتن یافته‌های به دست آمده، و ضریب اهمیت هر یک از این معیارها، از روش سلسله‌مراتبی ای.اچ.پی در تجزیه و تحلیل آن‌ها بهره می‌بریم و با توجه به یافته‌ها، کتاب‌های مختلف آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان را با توجه به این معیارها بررسی خواهیم کرد.

۴-۱. جامعه آماری

جامعه آماری عبارت است از مجموعه‌ای از افراد یا واحدهایی که دارای دست کم یک صفت مشترک باشند. صفت مشترک صفتی است که بین همه افراد جامعه آماری مشترک و متمایز کننده جامعه آماری از دیگر جوامع باشد. شاخص‌های مورد بررسی در این پژوهش از کتاب ساختمان زبان دانشگاهی زوایا استخراج شده‌اند و افراد مورد بررسی دانش‌آموختگان و مدرسان رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان (آزفا) هستند. برای تعیین میزان اهمیت معیارهای مؤثر، از جامعه آماری دربرگیرنده دانش‌آموختگان و از طریق توزیع پرسشنامه بین آن‌ها بهره گرفته شده است.

۴-۲. حجم نمونه

در این روش، که مبتنی بر نظر گروهی از کارشناسان، مدرسان و دانش‌آموختگان رشته آزفا است، هیچ فرمول و شیوه‌ای برای تعیین حجم نمونه، و تعداد پرسشنامه‌ای که می‌بایست تکمیل شود، در نظر گرفته نشده است. براساس تجربیات و پژوهش‌های انجام شده در این شیوه تحلیلی بین ۵-۲۵ نفر از استادها و کارشناسان هر رشته، برای تعیین حجم نمونه قابل قبول است. این پژوهش، با توزیع ۲۵ پرسشنامه، بین گروهی از کارشناسان، مدرسان و دانش‌آموختگان رشته آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان انجام گرفت، ولی از این تعداد مورداشاره، ۲۲ پرسشنامه به محقق برگردانده شد که از میان این ۲۲ پرسشنامه نیز، ۳ مورد به دلیل ضریب ناسازگاری بالا، که به وسیله نرم‌افزار ای.اچ.پی تعیین می‌شود، از حجم اولیه حذف شد و روی هم رفته ۱۹ پرسشنامه برای انجام پژوهش‌ها باقی ماند.

۵. روش پژوهش

در این بخش، مدل اجرایی پژوهش شامل مراحل و رویه کلی پژوهش به شکل زیر نمایش داده شده‌است.

شکل ۲: نمای کلی مدل اجرایی پژوهش

۶. ابزار گردآوری داده‌ها

در مرحله گردآوری داده‌های پرسشنامه اولیه، از معیارهای زوائر (Zwiers, 2008) بهره گرفته شده‌است. ابعاد اصلی پرسشنامه که براساس مقایسه‌های زوجی است به شرح زیرند:

جدول ۱: معیارهای اصلی پرسشنامه پژوهش

خواندن	نوشتن	صحبت کردن و شنیدن
۱		
	۱	
		۱

جدول ۲: زیر معیارهای پرسشنامه پژوهش در مورد خواندن

استفاده از متن های بحث برانگیز	استفاده از متن های تقویت کننده تفکر	استفاده از محتوای قصار و پرهیز از زیاده گویی	استفاده از متن های عینی در مراحل اولیه	بهره گیری از مثال های واضح و روشن	
۱					استفاده از متن های بحث برانگیز
	۱				استفاده از متن های تقویت کننده تفکر
		۱			استفاده از محتوای قصار و پرهیز از زیاده گویی
			۱		استفاده از متن های عینی در مراحل اولیه
				۱	بهره گیری از مثال های واضح و روشن

جدول ۳: زیر معیارهای پرسشنامه پژوهش در مورد نوشتن

انتخاب واژه های فنی و تخصصی	حفظ توالی زمانی در نوشته ها	پرهیز از تکرار واژگان	حفظ انسجام موضوعی و ساختاری	وجود روابط علت و معلولی در متن ها	
۱					انتخاب واژه های فنی و تخصصی
	۱				حفظ توالی زمانی در نوشته ها
		۱			پرهیز از تکرار واژگان
			۱		حفظ انسجام موضوعی و ساختاری
				۱	وجود روابط علت و معلولی در متن ها

جدول ۴: زیرمعیارهای پرسشنامه پژوهش در مورد شنیدن و صحبت کردن

استفاده از سناریو در تمرین‌های شنیداری و گفتاری	استفاده پیوسته از الگوهای منتخب	استفاده از گفت‌وگوهای مبتنی بر حل مشکل	در نظر گرفتن پرسش‌های چندگزینه‌ای و جای خالی در مرحله‌های ابتدایی آموزش	آغاز آموزش مکالمه‌ها با گروه‌های دونفره	
				۱	آغاز آموزش مکالمه‌ها با گروه‌های دونفره
			۱		در نظر گرفتن پرسش‌های چندگزینه‌ای و جای خالی در مرحله‌های ابتدایی آموزش
		۱			استفاده از گفت‌وگوهای مبتنی بر حل مشکل
	۱				استفاده پیوسته از الگوهای منتخب
۱					استفاده از سناریو در تمرین‌های شنیداری و گفتاری

۷. تعیین پایایی (قابلیت اعتماد) پرسشنامه

قابلیت اعتماد یا پایایی یکی از ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری است. مفهوم یادشده با این امر سروکار دارد که از ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تاچه‌اندازه یافته‌های یکسانی به دست می‌آید. دامنه ضریب اعتماد از صفر (نبود ارتباط) تا ۱ (ارتباط کامل) است. برای اندازه‌گیری ضریب اعتماد شیوه‌های مختلفی وجود دارد. با توجه به اینکه تقریباً همه اندازه‌گیری‌های ای.اچ.بی بر اساس قضاوت اولیه تصمیم‌گیرنده که در قالب ماتریس مقایسات زوجی مطرح می‌شود، انجام می‌پذیرد و هرگونه خطا و ناسازگاری در مقایسه و تعیین اهمیت بین معیارها، نتیجه نهایی برآمده را خدشه‌دار می‌سازد، نسبت ناسازگاری مورد سنجش قرار می‌گیرد. نسبت سازگاری

وسیله‌ای است که سازگاری قضاوت‌ها را مشخص ساخته و نشان می‌دهد که تا چه اندازه می‌توان به اولویت‌های برآمده از مقایسات اعتماد کرد. تجربه نشان می‌دهد که اگر نسبت ناسازگاری کمتر از ۰/۱ باشد، سازگاری مقایسات قابل قبول است و در غیر این صورت مقایسه‌ها باید دوباره انجام گیرد.

۸. تعیین روایی

مفهوم روایی یا اعتبار به این پرسش پاسخ می‌دهد که ابزار اندازه‌گیری تا چه اندازه ویژگی مورد نظر را می‌سنجد. برای تعیین روایی پرسشنامه روش‌های گوناگونی وجود دارد که یکی از آن‌ها اعتبار محتواست. اعتبار محتوای نوعی اعتبار است که برای بررسی اجزای تشکیل‌دهنده یک ابزار اندازه‌گیری به کار برده می‌شود. اعتبار محتوای یک ابزار اندازه‌گیری به پرسش‌های تشکیل‌دهنده آن بستگی دارد. اگر پرسش‌های پرسشنامه معرف ویژگی‌ها و مهارت‌های ویژه‌ای باشند آزمون دارای محتواست. با توجه به مفهوم روایی، پرسشنامه‌های این پژوهش نیز به وسیله کارشناسان، بررسی شده و اعتبار محتوای آن مورد تأیید قرار گرفته است.

۹. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در پژوهش حاضر با استفاده از مدل ارزیابی سلسله‌مراتبی ای.اچ.پی خواهد بود. بر این اساس نخست، معیارهای لازم برای سنجش تهیه می‌شود. پس از تعیین این معیارها، بر مبنای نظریه کارشناسان خبره چارچوب‌های امتیازی بر پایه معیارها تعیین خواهد شد. امتیازدهی معیارها با به کارگیری روش تحلیل سلسله‌مراتبی ای.اچ.پی و نرم‌افزار انتخاب خبره^۱ انجام می‌پذیرد و وزن و اولویت شاخص‌ها مشخص می‌گردد. بر اساس اولویت‌های تعیین شده و وزن آن‌ها بین گزینه‌های نهایی انتخاب انجام می‌گیرد.

جدول ۵: معیارهای اصلی و فرعی زوایر و ضوابط آن

مقررات	معیارهای فرعی زوایر	معیارهای اصلی زوایر
متنی که زبان‌آموز پس از خواندن آن دوست داشته باشد درباره‌اش صحبت کند. افزایش مدت زمان صحبت کردن زبان‌آموز نسبت به مدرس نشانه بحث‌برانگیز تر بودن آن متن است.	استفاده از متن‌های بحث‌برانگیز	خواندن

مقررات	معیارهای فرعی زوائر	معیارهای اصلی زوائر
متنی که زبان‌آموز پس از مطالعه آن، شروع به پرسیدن پرسش‌هایی در آن زمینه ویژه می‌کند و گرایش بالایی نسبت به انجام پژوهش درباره موضوع آن متن دارد.	استفاده از متن‌های تقویت‌کننده تفکر	
محتوایی که در آن از واژه‌ها و عبارتهایی که در راستای پیشبرد متن نقشی ندارند، کمتر استفاده شده است.	استفاده از محتوای قصار و پرهیز از زیاده‌گویی	
متن‌هایی که در آن‌ها مسائل پیچیده انتزاعی وجود ندارند.	استفاده از متن‌های عینی در مراحل اولیه	
مثال‌های مطابق با دانش عمومی همگانی زبان‌آموزان و پرهیز از به کار بردن مثال‌های مبهم و ناکارآمد	بهره‌گیری از مثال‌های آشکار و روشن	
بهره‌گیری از واژه‌های تخصصی پایه‌ای هر رشته در متن‌های نوشته شده	انتخاب واژه‌های فنی و تخصصی	
رعایت تقدم و تأخر در بیان رخداد‌های علمی در فرایندهای علمی	حفظ توالی زمانی در نوشته‌ها	
استفاده از هم‌معناها و پرهیز از به کار بردن واژه‌های همسان در متن‌های نوشته شده	پرهیز از تکرار واژگان	نوشتن
پرداختن به یک موضوع یکسان در متن نوشته شده و دوری از پرداختن ناقص همزمان به چند موضوع	حفظ انسجام موضوعی و ساختاری	
بیان یک مسئله به همراه دلایل و پیامدهای رخداد آن	وجود روابط علت و معلولی در متن‌ها	
استفاده از گفت‌وگوهای دوفره در تمرین‌ها	آغاز آموزش مکالمه‌ها با گروه‌های دوفره	شنیدن و صحبت کردن
بهره‌گیری از پرسش‌های چندگزینه‌ای و جای خالی که یافتن پاسخ آن‌ها برای زبان‌آموزان ساده‌تر است.	در نظر گرفتن پرسش‌های چندگزینه‌ای و جای خالی در مرحله‌های ابتدایی آموزش	
بیان یک مشکل در تمرین‌های کلاسی و سپردن یافتن پاسخ‌ها و راه‌حل‌ها به خود زبان‌آموزان	استفاده از گفت‌وگوهای مبتنی بر حل مشکل	
به کارگیری و الگوهای منتخب گفتمان دانشگاهی و آشنا کردن زبان‌آموزان با این الگوها	استفاده پیوسته از الگوهای منتخب	

مقررات	معیارهای فرعی زوائر	معیارهای اصلی زوائر
ایجاد و هدایت مسیر شکل گیری گفت و گوهای کلاسی به شیوه‌ای هوشمندانه و مفید، برای ازبین بردن هدف‌های آموزشی منطبق با محتوای درسی	استفاده از سناریو در تمرین‌های شنیداری و گفتاری	

۱۰. نتیجه گیری

پس از شناسایی معیارها با استفاده از معیارهای زوائر (Zwiers, 2008) و تعیین امتیاز و درجه اهمیت آنها توسط کارشناسان و استاد‌های رشته آرفا، در ابتدا امتیاز شاخص‌های فرعی و از جمع آنها امتیاز معیار اصلی به دست آمد. با توجه به پژوهش‌های انجام شده، مناسبترین کتاب میان گزینه‌های پژوهش و معیارهای زوائر به شرح زیر انتخاب گردیده است.

جدول ۶: معیارها و زیرمعیارها

وزن زیر معیارها	زیر معیارها	وزن معیارهای اصلی	معیارهای اصلی
۰/۱۳۹	استفاده از متن‌های بحث برانگیز	۰/۵۲۸	خواندن
۰/۱۹۵	استفاده از متن‌های تقویت کننده تفکر		
۰/۱۲۶	استفاده از محتوای قصار و پرهیز از زیاده گویی		
۰/۲۱۲	استفاده از متن‌های عینی در مراحل اولیه		
۰/۳۲۸	بهره گیری از مثال‌های آشکار و روشن		
۰/۱۲۹	انتخاب واژه‌های فنی و تخصصی	۰/۱۶۹	نوشتن
۰/۲۳۲	حفظ توالی زمانی در نوشته‌ها		
۰/۱۳۲	پرهیز از تکرار واژگان		
۰/۳۴۷	حفظ انسجام موضوعی و ساختاری		
۰/۱۶۰	وجود روابط علت و معلولی در متن‌ها		

وزن زیر معیارها	زیر معیارها	وزن معیارهای اصلی	معیارهای اصلی
۰/۳۷۷	آغاز آموزش مکالمه‌ها با گروه‌های دونفره	۰/۳۰۳	شنیدن و صحبت کردن
۰/۱۵۰	در نظر گرفتن پرسش‌های چند گزینه‌ای و جای خالی در مراحل‌های نخستین آموزش		
۰/۲۳۴	استفاده از گفت‌وگوهای مبتنی بر حل مشکل		
۰/۱۲۳	استفاده پیوسته از الگوهای منتخب		
۰/۱۱۷	استفاده از سناریو در تمرین‌های شنیداری و گفتاری		

از بین معیارهای اصلی معیار خواندن با ضریب ۰/۵۲۸، بیشترین وزن و معیارهای شنیدن و صحبت کردن با وزن ۰/۳۰۳ و نوشتن با وزن ۰/۱۶۹ به ترتیب اولویت‌های بعدی را به دست آورده‌اند.

در بین زیر معیارهای خواندن، بیشترین وزن برای بهره‌گیری از نمونه‌های آشکار و روشن با وزن ۰/۳۲۸، و معیارهای دیگر به ترتیب استفاده از متن‌های عینی در مراحل اولیه با وزن ۰/۲۱۲، استفاده از متون تقویت کننده تفکر ۰/۱۹۵، استفاده از متون بحث برانگیز ۰/۱۳۹ استفاده از محتوای قصار و پرهیز از زیاده‌گویی ۰/۱۲۶ تعیین گردیدند.

در بین زیر معیارهای نوشتن وزن معیارها به ترتیب برای حفظ انسجام موضوعی و ساختاری ۰/۳۴۷، حفظ توالی زمانی در نوشته‌ها ۰/۲۳۲، وجود روابط علت و معلولی در متن‌ها ۰/۱۶۰ پرهیز از تکرار واژگان ۰/۱۳۲، انتخاب واژه‌های فنی و تخصصی ۰/۱۲۹ تعیین گردیده‌است.

در بین زیر معیارهای شنیدن و صحبت کردن، وزن معیارها به ترتیب برای آغاز آموزش مکالمه‌ها با گروه‌های دونفره ۰/۳۷۷، استفاده از گفت‌وگوهای مبتنی بر حل مشکل ۰/۲۳۰، در نظر گرفتن پرسش‌های چند گزینه‌ای و جای خالی در مراحل ابتدایی آموزش ۰/۱۵۰، استفاده پیوسته از الگوهای منتخب ۰/۱۲۳، استفاده از سناریو در تمرین‌های شنیداری و گفتاری ۰/۱۱۷ تعیین گردیده‌است.

پس از تعیین معیارها زیرمعیارها و وزن دهی آنها براساس دیدگاه‌های کارشناسان، مدرسان و دانش‌آموختگان رشته آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان که طی تکمیل پرسشنامه و در نرم‌افزار تعیین گردید، قواعدی برای بررسی کتاب‌های پیشنهادی به وسیله محقق تعیین گردیده و با توجه به مشاهدات کلاسی و در برخی موارد نظر اساتید نسبت به امتیازدهی و انتخاب گزینه نهایی از بین کتاب‌ها به شرح زیر اقدام گردید.

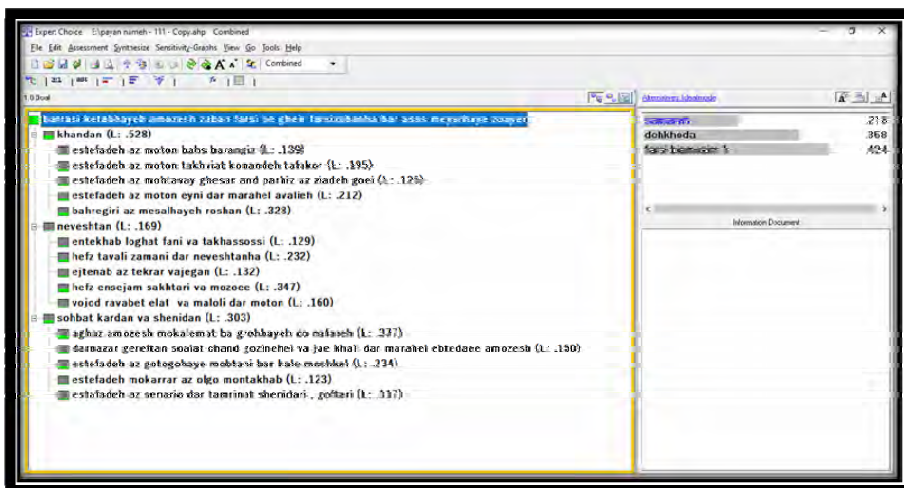
جدول ۷: بررسی کلی ضریب‌های معیارهای اصلی در انتخاب گزینه‌ها

معیارهای اصلی	خواندن	نوشتن	صحبت کردن و شنیدن
کتاب‌های موردبررسی			
کتاب ثمره	۰/۱۸۵	۰/۲۴۹	۰/۲۷۵
کتاب آموزش زبان فارسی دهخدا	۰/۳۴۹	۰/۳۸۹	۰/۳۵۶
کتاب فارسی بیاموزیم ۱	۰/۴۶۶	۰/۳۶۲	۰/۳۶۹

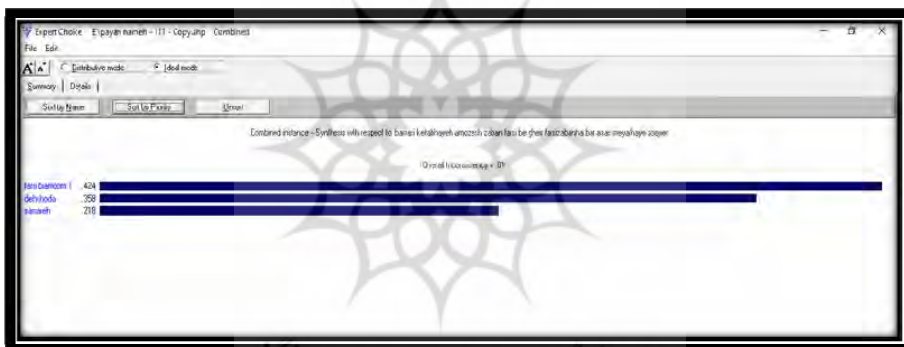
در بررسی معیارها، در معیار خواندن، کتاب فارسی بیاموزیم ۱ با وزن ۰/۴۶۶ بیشترین وزن و به ترتیب کتاب‌های آموزش زبان فارسی دهخدا با وزن ۰/۳۴۹ و آموزش زبان فارسی ثمره با وزن ۰/۱۸۵ رتبه‌های بعدی را داشتند. در معیار نوشتن کتاب آموزش زبان فارسی دهخدا با وزن ۰/۳۸۹ بیشترین وزن و به ترتیب کتاب فارسی بیاموزیم ۱ با وزن ۰/۳۶۲ و آموزش زبان فارسی ثمره با وزن ۰/۲۴۹ رتبه‌های بعدی را به دست آورده‌اند. در معیار صحبت کردن و شنیدن کتاب فارسی بیاموزیم ۱ با وزن ۰/۳۶۹ و به ترتیب کتاب‌های آموزش زبان فارسی دهخدا با وزن ۰/۳۵۶ و آموزش زبان فارسی ثمره با وزن ۰/۲۷۵ رتبه‌های بعدی را داشتند.

جدول ۸: انتخاب نهایی گزینه‌ها براساس وزن معیارها

نام کتاب	وزن
کتاب ثمره	۰/۲۱۸
کتاب دهخدا	۰/۳۵۸
کتاب فارسی بیاموزیم ۱	۰/۴۲۴

شکل ۳: نمودار استخراج‌شده از نرم‌افزار و انتخاب گزینه نهایی (۱)

شکل ۴: نمودار استخراج‌شده از نرم‌افزار و انتخاب گزینه نهایی (۲)

از بین سه کتاب مورد بررسی کتاب فارسی بیاموزیم ۱ با وزن ۰/۴۲۴، بیشترین وزن و به ترتیب کتاب‌های آموزش زبان فارسی دهخدا با وزن ۰/۳۵۸ و آموزش زبان فارسی ثمره با وزن ۰/۲۱۸، رتبه‌های بعدی را به دست آورده‌اند. شواهد برآمده از این پژوهش نشان می‌دهد که در رویکردهای آموزشی کتاب‌های گذشته اغلب توجه نویسندگان به اهمیت مهارت نوشتن بوده است. در حالی که در کتاب‌های جدیدتر این مهارت خواندن هست که اهمیت دارد و نکته قابل توجه دیگر آن است که در کتاب‌های قدیمی استفاده پیوسته از الگوهای منتخب بیش از کتب جدید مورد توجه بوده است. حال آنکه کتاب‌های جدید به سمت تحلیلی نمودن آموزش پیش رفته‌اند.

در نهایت، همان‌گونه که در بخش گزارش کلی کار اشاره شد، پژوهش حاضر از سه مرحله

کلی تشکیل شده است. در مرحله نخست، معیارهای زبان دانشگاهی استخراج شد. استخراج این معیارها از کتاب ساختمان زبان دانشگاهی جف زوائر انجام گرفت. پیشنهاد می گردد پژوهشگران آتی با در نظر گرفتن کتاب های دیگری، دیدگاه های دیگر کارشناسان و اندیشمندان را نیز در این حوزه آموزشی بررسی و تحلیل کنند. همچنین می توان از دیگر نرم افزارهای تصمیم گیری برای انجام پژوهش بهره گرفت.

در این راستا، پژوهشگران می توانند دایره پژوهش را با افزودن کتاب های مورد بررسی بر مبنای معیارهای استخراج شده گسترده تر کنند. بسیاری از کتاب های آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان همچون ایران شناسی، مینا، گام اول، دستور زبان کاربردی زبان فارسی و مانند آن منابع گسترده ای برای وسعت بخشیدن به حوزه پژوهشی این گونه پژوهش ها فراهم می آورند. دلیل اصلی بررسی سه کتاب آموزش زبان فارسی ثمره (Samareh, 1993)، فارسی دهخدا (Navab et al., 2017) و فارسی بیاموزیم (Zolfaghari et al., 2021) از آن جا سرچشمه می گیرد که تاکنون هیچ کتاب آموزش زبان فارسی، با هدف آموزش زبان فارسی دانشگاهی نوشته نشده است. امید است پژوهشگران آینده با در نظر گرفتن یافته های این پژوهش و همچنین بررسی های آتی، به نگارش و نشر کتب آموزش زبان فارسی دانشگاهی بپردازند.

References

- Arabnejadz, Z. (2020). The motivational role of content in expanding and improving Persian language teaching and its solutions. *Persian Language International Teaching Studies*, 4(6), 111–123.
https://maz.journals.miu.ac.ir/article_4134.html [In Persian]
- Bowden, J., & Marton, F. (2000). *The university of learning*. London: Kogan Page.
- Erickson, B. L., Peters, C. B., & Strommer, D. W. (2006). *Teaching first-year college students*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Gharibi, A. (2012). Analysis of general and lingual needs of Persian learners. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 1(1), 61–87.
https://journals.ikiu.ac.ir/article_140.html [In Persian]
- Mirzaei Hesarian, M., Aghagolzadeh, F., Kord Zafaranlu Kambudjia, A., & Golfam, A. (2016). Persian medical texts leveling for non-Persian language speakers: A model based on Halliday's systemic-functional grammar. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 5(12), 47–74. https://journals.ikiu.ac.ir/article_1178.html [In Persian]
- Navabi, A., Masoumi, R., & Mahmoudi Bakhtiari, B. (2017). *Persian language: Textbooks for foreign speakers*. Tehran: Dehkhoda Lexicon Institute & International Center for Persian Studies.
<https://www.iranfarhang.com/Publisher/12262> [In Persian]
- Rezai, H., & Alipur, M. (2012). A study of the reading passages from “Farsi Biamuzim” based on Halliday’s seven functions of language. *Journal of Teaching Persian to Speakers of Other Languages*, 1(2), 163–179.

- https://jtpsol.journals.ikiu.ac.ir/article_238.html [In Persian]
- Sahraei, R. M. (2015). Teaching Persian to foreigners at the Al-Mahdi School in Qom: A native and efficient model. *Journal of Research in Educational Systems, 11*(29), 107–142.
- <https://dorl.net/dor/20.1001.1.23831324.1394.9.29.5.9> [In Persian]
- Samareh, Y. (1993). *Persian language teaching: First, second, third and fourth book*. Tehran: Alhoda. <https://ketabnak.com/persons/48454> [In Persian]
- Talebi, M., & Sahraee, R. (2017). The representation of Persian language functions and notions in *Let's Learn Persian* and *Persian Language* series. Tehran: Tarbiat Modares University Press.
- <http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1396.8.1.10.8> [In Persian]
- Vakilifard, A., & Ahmadi Khalkhali, N. (2020). Teaching Persian for academic purposes: Evaluating the textbook of *Nabz-e Zendegi (Pulse of Life)* for international students based on Miekley's checklist. *Curriculum Research, 21*(1), 335–358.
- <https://doi.org/10.30465/crtls.2020.25404.1530> [In Persian]
- Vakilifard, A., Mirzaee Hesarian, M., & Ahmadi Khalkhali, N. (2019). Persian for academic purposes: Analysis of a textbook: Persian specific for social sciences. *University Textbooks; Research and Writing, 23*(44), 21–48.
- <https://doi.org/10.30487/rwab.2019.36379> [In Persian]
- Zolfaghari, H., Ghafari, M., & Mahmoudi Bakhtiari, B. (2021). *Let's learn Persian: Fârsi Biyâmuzim*. Tehran: Madreseh. [In Persian]
- Zwiers, J. (2007). *Building academic language: Essential practices for content classrooms, grades 5–12*. New York: Wiley.
- Zwiers, J. (2008). *Building academic language: Essential practices*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Zwiers, J. (2014). *Building academic language: Meeting Common Core Standards across disciplines, grades 5–12*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Zwiers, J., & Crawford, M. (2011). *Academic conversations: Classroom talk that fosters critical thinking and content understandings*. Portsmouth, NH: Stenhouse.